

Den lilla catechismus för
ungdomen, som lägga sig på
financewäsendet; öfwer...

1700-1829 54 K Br. 1771 Catechismus

National Library
of Sweden

Ex. A

Den Lilla

Polit. ekon.
Finansw.
(Bou.)

Catechismus

1771
1700-
1829

För

Ungdomen,

Som

Lägga sig på

Finances Säfendet,

Sfversatt

Af

P. T. W. = P. T. Wandal

Och nu från Danmark

Af

S. C. W.

Stockholm,

Tryckt hos WENNBERG och NORDSTRÖM, 1771.

178.

Wandal

Öfversättarens Företal.

Denna lilla Catechismus, som en vän
lemnat mig på Danska til genomläsande, har jag tyckt wara så applicabel till ämnet, at jag trodt mig göra dem en tjenst, som willja upoffra en half timma till genomläsandet, då jag den öfversatt på vårt tungomål.

Utän at uppehålla Läsaren med ett widlöftigt företal, har jag trodt wara bäst hänwisa Läsaren till det Danska Företalet, som nu följer.

Fö.

Företal.

Man säger gemenligen om goda Inrättningar, de äro gamla, dem hafwa wi länge wetat! I sanning desto wärre, at de städse blifwa gamla och aldrig sättas i wärket. Wi wände allenast våra tankar til det nya, och derigenom råka wi ty wärre på så många wilsefarande wägar. De tider, i hwilka wi lefwa, äro så fulle af nya uppfinningar uti Finance=Wäsendet, at man nästan skulle tro, det nu hunnit til högsta grad af fullkomlighet. Dock tlagar nästan folket öfwer alt, och när man skall dömma af årfarenheten, så kunna Financerne i Europa tör hånda både här och där blifwa förbättrade. Swarsöre wiker de nu för tiden från de gamla grundsatser, då de dock innehålla luttet ewiga sanningar? Swarsöre gör man fölgerne til grundsatser, skrifer hela böcker derom, och sätter den ena falska slutsatsen på den andra? Härigenom har många redeliga Cammeralister *) blifwit förförda, som till olycka intet kunnat se nog långt. Då nu dessa slags menniskjor bidra ga wändeligen mycket till Statens antingen upkomst eller förderf, så lönar det wäl mödan, at de grundsatser och sanningar, hwilkas i allttagande kunna hjälpa et Land på

föt.

*) Detta ord har öfwersättaren bibehållit, som sig ganska applicabelt.

fötter, eller hwilkas försummelse kunna för-
ta det, blifwe bragte uti et kort utdrag, och
lämnade i deras händer, som lägga sig på
denna wettenskap, och som tänka en gång
at förwalta Landets Inkomster.

Deſa ſanningar äro lika ſå gamla, lika
ſå korta och lika ſå bekante, ſom Tio Guds
Bud, och blifwa tör hända lika ſå litet hållna.

Men för all ting må jag bekänna, at jag
hwarken upfatt detta korta begrep för ſåda-
ne Män, ſom hafwa utlärdt Finance-wä-
ſendet, ej eller för det Land, där all ting
på bästa ſätt är inrättat. Det kan egenteli-
gen endast tjena för beghynnare och ännu
råa Stater. Jag kallar det Lilla Catechis-
mus, man kan snart lära den utantil och
makligen bära den hos ſig. Om de full-
wuxne Finance-Råder wille en gång om å-
ret, om det ock ſkedde på Nyårs-dagen i-
genomgå deſa grundſatſer, eller ſanningar,
eller Bud, eller hwad man will kalla dem,
och föreſtälla dem ſina ſammweten, ſå ſkulle
de tör hända kunna ſe, likasom uti en ſpe-
gel, em Staten wid deras Embetens för-
rättning det förflutna året, antingen haft
fördel eller ſkada. Detta kunde giſwa ſtor
anledning till en tillkommande förbättring.

Huf-

Hufvud = Summan.

Du skalt älska det Land, hwaruti du bor, af allo hjerta, af allo själ, af allo sinne, och din Lands Herre som dig self.

Första Talsan.

Om Landet

Det Första Budet.

Du skalt dyrka Boskapskötsel och Åkerbruk, på det ditt Fädernesland kan komma på fötter, och det dig kan wäl gå.

Det Andra Budet.

Du skalt söka at få Folk i Landet.

Det Tredje Budet.

Du skalt bruka det, som Landet frambringar, til det bästa, och aldrig tadla Skaparens wisa Inrättningar, ej eller förstöra Naturen i det verkningar.

Det Sjerde Budet.

Du skalt förskaffa Handelen i Landet, Säkerhet, Frihet och Beqwämlighet.

211

Det Tionde Budet.

Du skalt anse samtliga din Herres Cas-
sor, som dina wänner, och intet tillåta den
ena handla fientliga mot den andra, men
aldraminst sjelf göra det.

Kort Förklaring.

Huswud-Summan lärer oss först, at wi
skola anse det Land, i hwilket wi bo,
och som föder oss, för vårt Fädernesland.
Då nu Cammeralisten har at beställa med
Landets Inkomster, så bör hans förnämsta
omsorg wara, huruledes det Land, af
hwilket han will draga Inkomster, alt mer
och mer må komma på fötterne, och be-
ståndigt florera.

Dernäst se wi deraf, at det wärkeligen
går Landets Herre wäl, när det går Lan-
det wäl, och när Landets Herre är uti
goda omständigheter, så kan han ock wär-
keligen göra sin Cammeralist godt, och då
kan den äga, det han har, med åran.

Inga riktiga och lycklige göromål äro
någonsin företagne i Finance-Wäsendet,
som ju ägt deras tillräckelige grund uti den-
na Huswudsats, och ho som allenast wiker
et steg från denne Summa, den förorsaker
olycka. Derföre är det mycket wäl gjordt,
om en hwar Finance-Råd dageligen, straxt
efter sin Morgon-Bön och slutat Fäder
wär, säger för och til sig sjelf. Du

Du skalt älska det Land, hwaruti du bor,
af allo hjerta, af allo själ, af allo sinne,
och din Lands Herre som dig sjelf.

Det Första Budet.

Du skalt dyrka Bostaps-skjöttsel och Åker-
bruk, på det ditt Fädernesland kan
komma på fötter, och det dig kan wäl gå.

Hwad är det?

Här måste en Cammeralist hos sig sjelf
fast inpränta, at Bostaps-skjöttsel och Åker-
bruket bör wara det första, hwart hån han
skall wända sin omtänka. Meniskjors barn
hafwa från begynnelsen alt hittills, gjort all
ting, och göra hadanester all ting, på det
de må kunna äta, dricka och klåda sig.
Penningar och deras myckenhet göra icke
et Land lyckeligt, men wäl en talrik Bo-
staps-afwel och en riker skörd. Derutas
hafwa alla Inkomster sitt första ursprung,
och skulle så wäl Lands-Herren sjelf, som
Cammeralisten få knapp näring, om intet
Bonden lade handen wid plogen, och hans
Hustru intet skötte bostapen.

Eho som söker efter penningar, gör det
til den ändan, at han kan äta, dricka och
klåda sig (hit räknas äfwen Hushyra). Ju
mera en får, ju bättre kan han äta, dricka
och klåda sig. Härifrån undantages endast
den Sirige. Så snart nu Cammeralisten
bringar det så långt, at Bostaps-skjöttsel och
Å

Åkerbruket blomstrar i deß Fädernesland, framför i andra länder, då i det samma gör han det rikare än andras. Men om han låter penningarna waga sitt förnämsta syfte, så förblifwer Landet eländigt, ja, med samtelige Amerikanske Rikedommar. Fölgakteligen kan et Land icke komma på fötter utom Åkerbruk och Boskapsstötsel. Och här om kan et Finance-Råd dageligen påminna sig wid sin mat och dricka, sin klädnad och hus, ja äfwen wid sin beställning.

Det Andra Budet.

Du skalt söka at få Folk i Landet.

Hwad är det?

Detta är det närmaste efter Boskapsstötsel och Åkerbruket. Folk flytta gärna dit, där som är godt om mat och dricka. Men ju flera menniskior bo i ett land, ju flera arbetare har det. Men har det många arbetare, så har det också många Contributioner. Och Menniskjorne äro willige gifwa deras Herre skatt och skuld, när de kunna bo säkra, och förtjena det nödwändigga. Alltså bör en Cammeralist tänka på alla utwägar, hwarigenom alt mera och mera folk läckas i Landet, och med allo slit undfly alt, som bidrager til deras utflyttning. Et folkrikt Land är icke allenast wälwäsende, utan äger äfwen anseende. Öfwerwäge endast en Finance-Råd sjelf, hwad han wore för en eländig skenad, om han til sin tjänst intet ägde mer än sina egna båda händer. Det

Det Tredje Budet.

Du skalt bruka det, som Landet frambringar, til des bästa, och aldrig tadla Skaparens wisa inrättningar, ej eller förstöra Naturen i des wärkningar.

Hwad är det?

När man har sörgt för mat och dricka, och när folk är nog i Landet, då kan man med nytta wara omtänkt, at förarbeta de råa Wäror, som Landet frambringar. Egentligen borde et Land intet låta något oförarbetat gå ut, och Arbetslöner förtjenas annorstädes. Det ware sig Hår eller Ull, hwarken det som växer ofwan eller under jorden, med så ord, alt hwad Landet frambringar, må med all menskelig flit och arbete förändras til så många slags omskapelser, som någonsin är möjligit. Förnämligast är det en stor Guds wälsignelse, när et Land har floder och strömmar. En Cammeralist, som föragtar Skeppsfart, förtjenar alt föragt. Imedlertid sker det mycket lätt, at en öfwerdrefwen enfaldig iswer, leder Finance-Råderne från de sanna grundsatser och den ordning, som wid samma bör i akt tagas. Ty endels wilja de icke bruka de gäfwor, Gud har gifwit Landet, dels twinga det til at frambringa sådana ting, hwartil Gud icke har skapt det, dels begynna med at iätta Fabriquer, utan at tilförene wara omtänkte skaffa Folk i landet, och ännu min-
dre

dre dyrka Bostapskötsel och Åkerbruk, som är första Budet.

Den som kan och får bruka Sjöfart, betjenar sig intet gärna af Förflor til lands.

Den Landman, som får Swete och Bjugg, på den Åker, som intet bär annat än Bohwete och Råg, är en däre, och at sätta Hjulen bak efter Wagnen är dumt. Gud har wiseliga skapat Globerna til at genomströmma Landena, och låtit dem tillsammans flyta i det stora werldenes Haf. Han har också, och det icke utan orsak, gifwit detta Land wiså frukter och et annat andra. Om et Lands wälfärd bestode deruti, at det sjelf kunde försärdiga alla sina behof, och intet låta föra in något från främmande orter, så kunde denna sanning gälla lika wäl för Meklenburg, som för Pommern, för Dannemark, som för Swerige, ja för hwart Land och hwar Province, och då wore bästa Rådet, at omringa hwart Lands gränstor med en stark mur, som den Chinesiska. Men när hwart Land söker bringa sina Waror så högt möjeligit är, och at byta bort sit öfwerflöd emot hwad som brister, då är alt lyckeligit. En Cammeralist kan intet på en gång wara sin egen Marmästare, sin egen Zimmerman, sin egen Skomakare och Skräddare, men aldraminst gå på hufwudet.

Det Sjerde Budet.

Du skallt förskaffa Handelens i Landet, såkerhet, frihet och beqwämlichet.

Swad är det?

At Skaparen har gifwit et Land detta, et annat, annat: at han har skapt floder och haf, och at han änteligen meddelt menniskors barn olika egenskaper och böjelser, deraf är Handelen upkommen Land emellan, och emellan menniskorne sjelfwa. Skall nu Handelen gå lyckligt, så måste de, som drifwa Handelen, först finna säkerhet, dernäst frihet, och ändteligen beqwåmlighet. Så riktig och så lätt denna satsen är, så äfwentyrkelig förefaller deß utöfwande en hwar Cammeralist. An förhindras säkerheten af wåld, an påbjudes ny Tull och nya undersökningar, an äro wägarne elaka och Wårdshusen obeqwåma. Där går handelen snart öfwerända. Dersöre bör en Cammeralist, så snart det minsta hinder förefaller i Handels=Inrättningar, alltid hafwa de trea ne ord för ögonen: Säkerhet, Frihet och Beqwåmlighet. Rika och förmögna Köpmån bringa handelen i flor. Ju flera sådana finnes i et Land ju bättre går Handelen. En hwar wälmående Cammeralist, kan finna hos sig sjelf, huru härligit det är, när man kan vara Säker, Fri och Beqwåmlig.

Det Semte Budet.

Du skall aldrig söka at förmera eller öka Lands=Herrens Inkomster med Landets ödeläggande.

Här bör en Cammeralist lära, at uti Fi-
nan-

nance-saker göra intet alltid Två gånger Två
Fyra, utan ofta bara En. Intet tyckes wa-
ra lättare at tre, än, då af en eller annan
pålaga, stor fyra Skilling, inslyter Hundrade
Riksdaler, at icke det wid förhöjning til Nitte
Skilling borde inslyta Twåhundrade Riks-
daler, men likwål är intet owisare, än en
sådan Räkning, ty erfarenheten läree oss, at
wid förhöjningar flyter mindre in, än an-
nars. Wid hwart och et nytt förslag til In-
komsternas förmerande, borde en hwar Fi-
nance-Råd fråga sig sjelf: Månne det är Lan-
det skadeligit? Det är endast de winningssjuka
Commercalister, som wid alla tilfällen, de
måge påsa sig eller intet, tala om Landes-
Herrens fördel, och med dessa illa afsakade
pålager förskräcka undersåtarena. Men wille
de öfwerwåga, at det äfwen wore Herrens
fördel, om han toge bort hwad dem tilhörer,
så torde de, tör hånda, rätt så litet billiga
andras, som deras egit blottställande.

Det Sjette Budet.

Du skalt icke förpakta Rättwisan.

Hwad är det?

Intet allenast de Gudomeliga, utan äfwen
de menckliga Lagar stånna öfwerens, deruti,
at Rättwisan aldrig må förpaktas. Den-
na satsen är i sig sjelf så tydelig och klar, at
deröfwer ingen widare förklaring behöfwes.

Det=

Det Sjunde Budet.
 Du skalt wid Mynt-Wäsendet taga den nogaste keddighet i akt, och söka sätta undersåtarna i säkerhet för falska penningar, och lika så litet utöfwa detta Regale, som alla de andra, til Landets skada.

Hwad är det?

Det är endast några Land, hvilka wid en gång antagne oomkullstötelige grundsatser inrättat Mynt-wäsendet til deras Inbyggares säkerhet, dock lifafullt icke utan fördel. Deras Exempel, som wisa at aldrig något slags falska eller slåta penningar, kunna tilfoga dem någon skada, borde göra oss upmärksamma, at troakta efter samma fördel. Men som dels den förbannade egennyttn, dels egna affigter, dels omgång med Judar och Judars anhang, hindrat mångt Finance-Råd, så torde de ännu hädanestet hindra honom, at wälga det rätta, och undertrycka sjelfwa roten.

Detta är den tyngsta bördan, blifwer också minst i akttagen. Emedlertid äro dessa öfwerträdare tydeligen tecknade dermed, at de alltid föra ordet Guld i munnen.

Det Attonde Budet.

Du skalt under intet slags sken hafwa något, hwart n med Judar eller Judars tilhängare at beställa.

Hwad är det?

Commeralister, som agta deras egen fördel fram för alt, och skyla sådant under Lands-
 Her-

Herrens, hafwa alltid at beställa med Judar och deras likar. Om de bestinnade, at af Judar intet tages det minsta, som icke länders Landets Inbyggare til fördel, så torde de hvarken taga dem i beskydd, ej eller följa deras anslag. Man må wara så klof, man wil, så weta dessa Israelliter med billighet i början af deras göromål, så at snärja dem, som inlåta sig med dem, at sedan man blifwit warse deras list, intet mer kan komma utur deras strek. Dersöre blifwer för en Klanderfri Finance-Råd, som redeliga wille tjena sin Herre och fädernesland, intet bättre Råd, än då han ser en Jude, han då går utur wägen för honom. Men om du änteligen skal höra honom, så tilstoppa dina öron för hans sång, ty han har sannerligen ondt i sinnet.

Det Nionde Budet.

Du skal icke taga emot föråringar och gåfwor, hwarken af Embetsmän, ej eller af förpaktare, ej eller af någon, som har med inkomsterne at beställa; Mycket mindre skal du sielf förpakta din Herres inkomster, eller låta den af dina Slågtingar förpaktas.

Swad är det?

Då en Finance-Råd, som wille befordra sin Herres werfeliga fördel, wil söka at få anseende och Credit i landet, måste han sträfwa undgå alt det, som kan bringa honom i söllets förtal. Han bör sielf estersinna, hwad
fol-

folket skulle säga, då han tager emot mutor eller förbringar, och derföre ser genom fingrarne med dem som trycka landet, men ändå mera när han sjelf blifwer förpaktare, som borde hålla förpaktarne i tygel.

Det Tionde Budet.

Du skalt anse samtliga din Herres Cassor, som dina wänner, och intet tillåta den ena handla fientliga emot den andra, men aldrum minst sjelf göra det.

Hwad är det?

Herrens inkomster, de måge flyta in uti hwilken Cassa som helst, så äro de alla Herrens, och tillhörer honom, men intet föreståndaren. Likaledes är den ena Embetsmannen så wäl Herrens Tjenare, som den andra. Draga alla på en strång, då går Wagnen rätt. Men om hwar och en drager för sig, den ena til höger, den andra til wänster, då kan deraf intet annat hånda än olycka.

Beslut.

Althetse Tio Budorden kan en ung menniska, som lägger sig på Finance-wäsendet lära, hwad han är Landet, sin Herre och sig sjelf skyldig: Säller du dem, så skalt dig wäl gå, Du skalt befrämja din Herras sanskyldiga nytta, och allo folkena skola wälsigna dig.

